

Analýza infrastrukturních potřeb hl. m. Prahy (zaměřená na infrastrukturu vybrané občanské vybavenosti) [2019]

01/2019 verze k projednání

RNDr. Tomáš Brabec Ph.D.

0 DEMOGRAFIE

**Analýza infrastrukturních potřeb hl. m. Prahy
(zaměřená na infrastrukturu vybrané občanské vybavenosti)**

O Demografie

01/2019

**Institut plánování a rozvoje
hlavního města Prahy
Sekce strategií a politik**

© Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy, 2019

Všechna práva vyhrazena

Elektronická verze dokumentu je dostupná na

<http://www.iprpraha.cz/obyvatelstvo>

Obsah

1 - Úvod a metodika	4
2 - Analýza populačního vývoje Prahy	6
3 - Prognóza vývoje počtu obyvatel a věkové struktury Prahy do roku 2030	12
4 - Závěry a doporučení	19
Seznam použitých zdrojů a literatury	21
Přílohy	22

1 Úvod a metodika

Pro analýzu veřejné vybavenosti je nutné zhodnotit demografickou situaci města. Jako první budeme analyzovat populační vývoj Prahy v posledních letech, včetně prostorových aspektů a věkové struktury obyvatel. Poté se budeme věnovat demografické prognóze populačního vývoje a věkového složení do roku 2030. Data o populačním vývoji a věkovém složení obyvatel Prahy pocházejí z oficiálních dat Českého statistického úřadu (ČSÚ). Jde o data z průběžné evidence obyvatel, jejichž dostupnost je za základní sídelní jednotky (ZSJ) podle jednoletých věkových skupin k 31. 12. 2017. Pro účely hodnocení veřejné vybavenosti potřebujeme také počet obyvatel podle adresných bodů. Tyto počty byly odvozeny od upraveného počtu obyvatel z registru trvale bydlících obyvatel, poskytnutého Magistrátem hl. m. Prahy (MHMP) z roku 2014¹, populačním vývojem dané ZSJ (mezi lety 2017 a 2014) a informacích o nové bytové výstavbě. Studie navazuje a dále rozvíjí již publikované studie IPR Praha, především sešit Demografie z roku 2015 (Brabec 2015).

Je potřeba upozornit na fakt, že při interpretaci dat je nutné zohledňovat, že evidence obyvatel ČSÚ má své chyby a dochází také k jejich změnám. Především evidence nepostihne osoby, které v Praze nemají trvalé bydliště. Nejsou zde pochopitelně ani nelegálně pobývajících cizinci (jejichž přesný počet není možné určit). Počet obyvatel se vždy koriguje pomocí sčítání lidu, kdy se ukazuje, že průměrná evidence není zcela přesná. Vliv mají pochopitelně i různé změny definice obyvatele, které se zahrnují do oficiálního počtu obyvatel České republiky. Šlo např. o změnu v roce 2001, kdy se do statistiky počtu obyvatel započítávají i cizinci s dlouhodobým vízem (nad 90 dnů) nebo s povolením k dlouhodobému pobytu. Tato administrativní změna vedla k posílení významu zahraničních migrantů do celkového počtu obyvatel. Oficiální data evidovaná ČSÚ jsou nicméně ze všech odhadů ovšem stále ty nejvíce důvěryhodná a spolehlivá.

Hlavním účelem prognóz je možnost připravit se na budoucí očekávaný vývoj či scénář, který nastane, pokud budou pokračovat nastoupené trendy či přetrvávat současný stav. Prognózování otevřených sociálních systémů je velmi složité. Relativně dobře jde provádět odhady budoucího počtu obyvatel, včetně věkové struktury. Díky odhadu budoucího počtu obyvatel a věkové struktury můžeme analyzovat kapacity občanské vybavenosti také ve vzdálenějším časovém horizontu. Využitelné především pro plánování kapacitní potřeby školní infrastruktury, ale také zdravotních či sociálních služeb. Na základě takových prognóz můžeme vytvářet opatření jako je potřeba výstavby nových škol či posílení počtu učitelů.

Předkládaná demografická prognóza byla zpracovaná klasickou kohortně-komponentní metodou, která spočívá v segmentaci jednoletých věkových skupin populace, jejich následné vystavení demografickým procesům (narození, úmrtí, přistěhování, vystěhování) a jejich každoroční posun do vyšší věkové kategorie. Prognóza byla zpracována za jednoleté věkové skupiny odděleně za muže a ženy a jejím horizontem byl rok 2030. Byly zpracovány tři varianty budoucího vývoje. Nicméně budeme pracovat především se střední (nejpravděpodobnější) variantou vývoje. Zbývající dvě varianty jsou spíše pro ilustraci. První ukazuje budoucí vývoj bez zahrnuté migrace, tedy pouze přirozenou měnou. Druhá varianta naopak počítá s vyšším migračním přírůstkem po celé prognózované období. Daná prognóza byla vytvořena koncem roku 2018 a navazuje na starší vytvořenou v roce 2016 (viz Plán udržitelné mobility Prahy a okolí 2017), v odhadech parametrů prognóza částečně využívá Prognózu vývoje obyvatelstva území hl. m. Prahy a odhadů náhradové migrace na období do roku 2050, kterou pro účely IPR Praha zpracovali výzkumníci z Přírodovědecké fakulty UK v roce 2014 (Burcin a kol. 2014).

Nejen pro výzkum veřejné vybavenosti jednotlivých segmentů na lokální úrovni je dobré vytvořit prognózu počtu obyvatel za co nejnižší územní jednotky. Takovou prognózu je ovšem velmi složité provádět. Obecně platí, že čím menší území chceme prognózovat, tím větší vliv na populační vývoj má migrace, jejíž předpověď je velmi složitá. Předkládaná prognóza byla zpracovaná za 57 pražských městských částí a za území tzv. bilančních územních celků (BUC)², kdy jsou větší městské části rozdělené na menší územní celky.

¹ Aktuálnější počty obyvatel z registru MHMP již poskytnuta nebyla.

² Dílčí statistické celky vytvořené spojením příslušných základních sídelních jednotek na základě logických vazeb v území z hlediska veřejné vybavenosti (se zohledněním přiměřené velikosti a územní celstivosti, vnitřních dopravních vazeb, přírodních i umělých bariér, respektováním hranic městských částí apod.) – viz příloha č. 1

Výsledky předkládané prognózy za malé území (BUC a malé městské části) nicméně musíme brát spíše jako orientační populační odhady než seriózní demografickou prognózu.

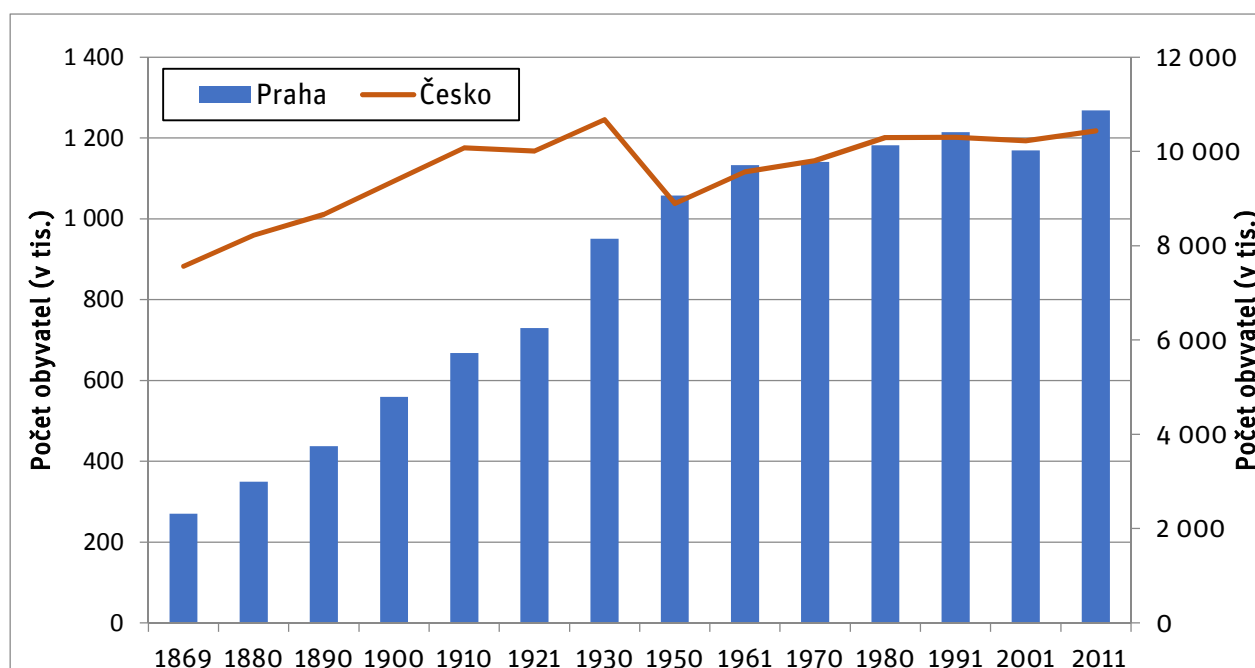
Výchozím stavem prognózy jsou počty obyvatel podle pohlaví a jednotek věku k 31. 12. 2017 z oficiálních dat ČSU za jednotlivé městské části a BUC. Populační vývoj v území je určován porodností, úmrtností a migrací obyvatel, pro prognózování je potřeba odhadnout hodnoty těchto složek (i podle věkového složení). Relativně snadněji lze prognózovat hodnoty úhrnné plodnosti a naděje dožití, vyšší míra neurčitosti panuje naopak u odhadů počtu přistěhovalých a vystěhovalých. Při odhadu úhrnné plodnosti jsme vycházeli z průměrných hodnot jednotlivých městských částí v letech 2011 až 2017 (hodnoty stejné pro BUC dané městské části), přičemž jsme očekávali mírné zvýšení hodnot úhrnné plodnosti a zvyšování průměrného věku matky. Rozdíly mezi jednotlivými oblastmi v Praze v naději dožití nejsou tak významné, a proto jsme ve všech městských částech a BUC ponechali stejné úmrtnostní poměry, přičemž jsme do roku 2020 očekávali mírné zvýšení hodnot naděje dožití. Odhad migračního salda byl odvozen z předešlých trendů a odhadu plánované rezidenční výstavby do roku 2022. Věková a pohlavní struktura migrantů je rozdílná pro jednotlivé městské části a byla odvozena jako průměr v letech 2005 až 2014.

2 Analýza populačního vývoje Prahy

Počet obyvatel Prahy se z dlouhodobého hlediska prakticky neustále zvyšuje. Největší dynamika přírůstku byla patrná v 19. století, kdy docházelo k modernizačním procesům, které se mimo jiné vyznačovaly masivním stěhováním lidí z přelidněného venkova do měst, kde vnikala nová pracovní místa, především v průmyslu, ale i ve službách. Počet obyvatel Prahy v roce 1869 byl 270 tis., přičemž do roku 1930 se navýšil na 950 tis (tedy přírůstek o 252 %) (**Graf 01**). V Praze byla dynamika přírůstku daleko dynamičtější než ve zbytku republiky (v celém Česku šlo o přírůstek o 30 %). Po skončení 2. světové války došlo k masivnímu vysídlení osob německé národnosti, jejímž důsledkem byl pokles počtu obyvatel Česka mezi lety 1930 a 1950 o přibližně 17 %. Poklesem počtu obyvatel byly zasaženy především Sudety a v hlavním městě úbytek obyvatel zaznamenán nebyl. Naopak, v Praze mezi sčítáními 1930 a 1950 došlo k růstu počtu obyvatel o 11,3 %. Také v dalších letech až do roku 1991 docházelo soustavnému přírůstu počtu obyvatel, nicméně již s daleko menší dynamikou. Během let 1950 a 1991 se počet obyvatel Prahy zvýšil od 14,8 %. Jednalo se o mírně podprůměrný růst než v celém Česku, kde byl přírůstek obyvatel v tomto období 15,8 %. V této době roste počet obyvatel v celém Česku díky především díky přirozenému přírůstku, který byl způsoben relativně vysokou plodností. I když migrační saldo bylo v této době také dlouhodobě kladné (výjimku tvořili jen roky 1967 až 1970, kdy se více lidí z území dnešního Česka vystěhovalo, než přistěhovalo). Počet obyvatel Prahy podobně jako dalších měst je ovlivňován především migrací než přirozeným přírůstem. Praha jako ekonomicky dominantní centrum republiky dlouhodobě přitahovala a přitahuje migranty jak z celé republiky, tak ze zahraničí.

GRAF / 01

VÝVOJ POČTU OBYVATEL V PRAZE V LETECH 1869 AŽ 2011

Zdroj: ČSÚ

Populační vývoj územního celku je vždy ovlivňován mírou porodnosti, úmrtnosti a migračního salda (rozdíl mezi počtem přistěhovalých a vystěhovalých). Přičemž vývoj počtu obyvatel měst a obcí je zpravidla ovlivňován především migrací než přirozeným přírůstem. Zatímco přirozený přírůstek je ovlivňován především úrovní plodnosti, ale také věkovou strukturou sledované oblasti. Úroveň migračního salda (a částečně i úroveň plodnosti) je ovlivněna dvěma navzájem propojenými faktory. Prvním je ekonomický stav a vývoj města. Když roste ekonomika, vytvářejí se nová pracovní místa a rostou průměrné výdělky. Vznik nových pracovních míst

vytváří tlak zvyšování počtu pracujících, tedy nově přistěhovaných osob. Druhým faktorem je úroveň nové rezidenční výstavby. S růstem ekonomiky je vytvářen tlak na novou rezidenční výstavbu a to jednak tím, že dochází k růstu počtu obyvatel a také tím, že bohatnoucí společnost má vyšší tendenci kupovat nemovitosti, ať už pro vlastní kvalitnější bydlení či jako investici. V ideálním případě by tedy v době ekonomického růstu mělo docházet ke zvyšování nové rezidenční výstavby a přírůstku obyvatel a v době ekonomické recese ke snižování nové výstavby a ke stagnaci, mírnějšímu růstu či v úbytku počtu obyvatel. Tento předklad je ovšem pochopitelně neplatí absolutně. Bytová výstavba je ovlivněna mnoha jinými faktory, jako je politika veřejné výstavby či možnosti výstavby developerské. Jelikož výstavba bytů trvá více let, rezidenční výstavba nemůže jednoduše reagovat na požadavky trhu. Tento předpoklad navíc platí pro vyvinuté tržní prostředí, které např. v Praze v 90. letech 20. století rozvinuté nebylo.

Celkově můžeme rozdělit populační vývoj Prahy po roce 1990 do několika fází (**Tabulka 01**). První období můžeme datovat mezi roky 1990 a 1994. V této době docházelo ke stagnaci počtu obyvatel (během těchto let se počet obyvatel zvýšil o 0,2 %, v celém Česku šlo o 0,3% úbytek). Přirozený přírůstek v Praze byl po celé 80. a 90. léta 20. století záporný, nicméně díky kladnému migračnímu saldu počet obyvatel neklesal. V této době docházelo k dokončování bytové výstavby, financované veřejným sektorem započaté ještě za komunistického režimu. Šlo především o velká sídliště jako Jihozápadní Město či Černý Most. Transformace ekonomiky z plánované na tržní přinesla krátkodobý ekonomický propad a postupně i vyšší ekonomickou nejistotu a snížení mobility obyvatel (ochoty lidí se stěhovat). Po roce 1990 došlo také v Praze (a posléze i v celém Česku) ke značným změnám v demografickém chování, které se ve státech západní, severní i jižní Evropy odehrály mnohem dříve, a které se často pojmenovává jako druhý demografický přechod, jehož charakteristickým rysem je výrazný propad hodnoty úhrnné plodnosti, zvyšování průměrného věku matky či růst naděje dožití.

TAB / 01

FÁZE VÝVOJE POČTU OBYVATEL V PRAZE V LETECH 1990 AŽ 2017

Fáze	Roky	Průměrná roční hodnota v Praze:				Průměrný roční růst HDP Česka	Průměrná roční hodnota Celkového přírůstku počtu obyv. v Česku
		Dokončených bytových jednotek	Celkového přírůstku počtu obyv.	Migračního salda	Přirozeného přírůstku		
1.	1990-1994	5 847	-82	3 548	-3 630	-1,9	6 115
2.	1995-2002	2 816	-6 256	-1 509	-4 747	2,3	-11 922
3.	2003-2009	6 149	10 782	10 956	-173	3,3	43 363
4.	2010-2013	4 375	4 324	2 353	1 971	0,5	12 911
5.	2014-2017	5 499	12 828	10 139	2 690	3,3	24 409

Zdroj: ČSÚ

Další fáze probíhala v letech 1995 až 2002 a byla ve znamení soustavného poklesu počtu obyvatel. Mezi těmito lety se počet obyvatel Prahy snížil o necelých 60 tis. (4,7% úbytek, v celém Česku šlo o 1,3% úbytek). Pokles byl způsobem jak přirozenou měnou, tak mezi lety 1998 a 2001 i emigrací obyvatel z Prahy, především do rodinných domků ve Středočeském kraji. Po roce 1993 došlo v Praze a v celém Česku k dalšímu výraznému poklesu úhrnné plodnosti, který vrcholil v roce 1999, kdy hodnota úhrnné plodnosti v Praze dosáhla hodnoty 1,04 dítěte na ženu, přičemž hranice zachovy populace je 2,1 dítěte na ženu. Díky poklesu úhrnné plodnosti došlo k výraznému snížení počtu narozených dětí a celkému prohloubení přirozeného úbytku, který byl snižován i roustoucí hodnotou naděje dožití. Pokles plodnosti byl způsobem dvěma faktory. Po pádu komunistického režimu došlo jednak ke změně hodnotové orientace, kdy touha založit si rodinu s dětmi v mladém věku ustoupila vůči touze po studiu, cestování a dalších hodnotách, které nejsou slučitelné s péčí o děti (jedná se tzv. postmaterialistické hodnoty). Po pádu režimu také došlo k vzestupu ekonomické a sociální nejistoty, která se projevovala např. vznikem nezaměstnanosti a nedostupností bytů.

V roce 1995 došlo hlubokému propadu nové bytové výstavby. Stát přestal financovat výstavbu obecních bytů. V duchu tehdejší doby se na bydlení se začalo pohlížet jako na soukrou věc, kterou si každý člověk musí zabezpečit sám. Bytový fond ve veřejném vlastnictví je od roku 1990 velké části privatizován a to formou navrácení původním majitelům v rámci restitucí či prodán stávajícím

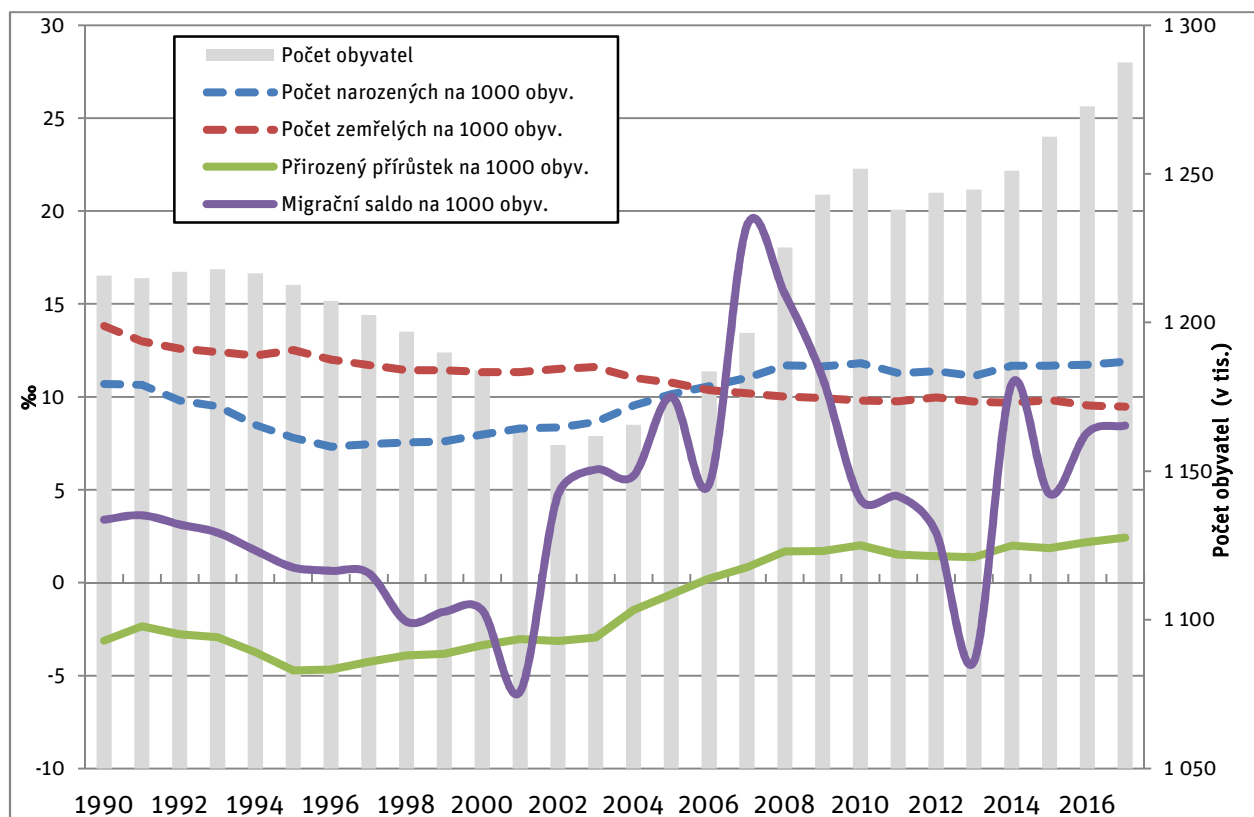
nájemníkům za výrazně nižší než tržní částky. Trh s nájemním bydlením je silně ovliveň regulací nájmemno, které zvýhodňovalo mnoho nájemníků. Ani celkový trh s nemovitostmi není úplně funkční, protože finančního kapitálu je v české společnosti v této době málo a v Česku neexistuje ani funkční bankovní systém, který by jednoduše poskytoval hypotéky.

Jelikož se začíná projevovat internacionalizace práce a kapitálu, do Prahy se začínají stěhovat bohatí cizinci ze západní Evropy či USA. Jednalo se především o manažery nebo zaměstnance významných nadnárodních firem, kteří pochopitelně vyžadovali určitý standard bydlení. V této době se začínají se stavět první pražské developerské projekty nové rezidenční výstavy. Jedná hlavně o vysoce luxusní nemovitosti určené především pro zahraniční klientelu, velmi často financované a prováděné zahraničním investorem či developerem. Jde především o projekty Malá Šárka v Nebušicích, Trinity Garden na Smíchově či Vila Bianca v Bubenči. Další rezidenční developerské projekty z této doby nemusí být luxusní nemovitosti pro bohaté, nicméně ceny jsou zde velmi vysoké. Jde např. o projekty Hvězda na Petřinách či Velká Skála v Troji.

Od roku 1998 jsme svědky postupného zvýšení počtu dokončených nových bytových jednotek (jednalo se nicméně se stále výrazně nižší počet oproti začátku 90. let). Postupně se v Praze a jejím okolí etablovaly developerské společnosti, které začaly stavět bytové i rodinné domy pro širší vrstvy obyvatel. Nemovitosti se stávají dostupnější také díky státům podporovaným úvěrům, jako jsou stavební spoření a hypotéky. Docházelo také k postupnému růstu ekonomiky a vyšší koupěschopnosti obyvatel. Stále větší počet lidí si proto mohlo dovolit vlastní bydlení. Jelikož je nejvíce preferovaný typ bydlení rodinný dům se zahrádkou (více viz níže), docházelo k významné individuální i developerské výstavbě rodinných domů a to jak v krajinném prstenci Prahy, tak především v pražském zázemí. Právě proces suburbanizace, tedy růstu počtu obyvatel zázemí města oproti městu samotnému, z velké části způsobil, že mezi lety 1998 a 2002 byl v Praze poměrně značný populační úbytek.

GRAF / 02

VÝVOJ POČTU OBYVATEL V PRAZE V LETECH 1990 AŽ 2017 (K 1. 7.)

Zdroj: ČSU

Další fáze populačního vývoje Prahy je možné datovat mezi lety 2002 a 2009. V této době dochází k velmi dynamickému přírůstku počtu obyvatel. Mezi těmito lety se počet obyvatel zvýšil o přibližně 84 tis. (7,3% přírůstek, v celém Česku šlo o 2,8% přírůstek). Jedná se

o dobu soustavného ekonomického růstu (v některých letech až 7 % růst HDP). Dochází také ke strmému nárůstu počtu dokončených bytových jednotek. Rekordní je v tomto ohledu rok 2007, kdy bylo dokončeno cca 9,5 tis. bytových jednotek. Také díky zlepšené ekonomické situaci a vyšší dostupnosti bytů dochází ke zvýšení počtu narozených dětí. Díky zlepšování úmrtnostních poměrů, nástupem populačně slabších ročníků do věku vymírání a vystěhovávání seniorů z Prahy, dochází poklesu počtu zemědělců. Celkově proto Praha od roku 2006 roste také přirozenou měnou. Populační růst byl primárně způsoben imigrací obyvatel ze zahraničí. Mezi lety 2002 a 2009 se počet cizinců zvýšil o cca 80 tis. Bez cizinců by počet obyvatel Prahy stagnoval, protože v tomto období je stále velmi silný proud vystěhovalých z Prahy do jejího blízkého zázemí.

Populační růst a vysoká imigrace cizinců byla způsobena primárně ekonomickým růstem a s ním spojenou nízkou nezaměstnaností a poptávkou po pracovní síle. Koncem roku 2008 došlo k celosvětové ekonomické krizi, jejímž důsledkem byl také pokles HDP a růst nezaměstnanosti. Fáze populačního vývoje mezi lety 2010 a 2014 je ve znamení významného poklesu počtu přistěhovalých a mírného růstu počtu obyvatel. Podle oficiálních dat poklesl počet obyvatel Prahy o 651 obyv. (0,05% úbytek, v celém Česku šlo o 0,06% úbytek), uvedené číslo ovšem není příliš relevantní, protože při SLDB 2011 došlo ke korekci počtu obyvatel Prahy. Přesto je patrné, že migrační i přirozené přírůstky byly v této době v porovnání s předchozí etapou nízké. Hypoteční krize v USA v roce 2008 celosvětově otřásla vírou, že nemovitosti jsou nejbezpečnější investicí, jejíž hodnota nebude nikdy klesat. Po roce 2010 proto dochází k propadu výstavby bytových jednotek. Mírný růst počtu obyvatel Prahy je nadále způsoben přirozeným přírůstkem, ale i zahraniční migrací.

Poslední fázi populačního vývoje můžeme pozorovat od roku 2014 či 2015. Tato fáze se vyznačuje silným ekonomickým růstem, prakticky nulovou nezaměstnaností a rychlým růstem průměrných mezd. Tyto faktory přispívají k růstu počtu obyvatel. Mezi lety 2014 a 2017 se zvýšil počet obyvatel o 36 tis. (2,9% přírůstek, v celém Česku šlo o 0,6% přírůstek). Jedná se nejvyšší roční přírůstek ze všech sledovaných fází. Hlavním faktorem populačního růstu je opět především zahraniční migrace, kdy se mezi těmito lety počet cizinců v Praze zvýšil o přibližně 30 tis na necelých 200 tis. (15 % z celkové populace). V této době je ovšem také patrné, že došlo k obratu migračního salda osob s českým státním občanstvím, kdy začalo mírně převažovat počet přistěhovalých Čechů nad vystěhovalými. Nejedná se nicméně o zásadní obrát v procesu suburbanizace (i když je zde patrný zvyšující se počet přistěhovalých z nejbližšího pražského okolí), ale jde o zvýšení počtu přistěhovalých z ostatních krajů Česka (především z Moravy). Struktura cizinců zůstává dlouhodobě stabilní, kdy je v Praze nejvíce cizinců z Ukrajiny, Slovenska, Ruska a Vietnamu. V posledních letech je nicméně patrný výrazný nárůst cizinců ze států EU. Vysoká dynamika je patrná především u cizinců z Rumunska, Bulharska a Maďarska, ale i ze států jižní a západní Evropy.

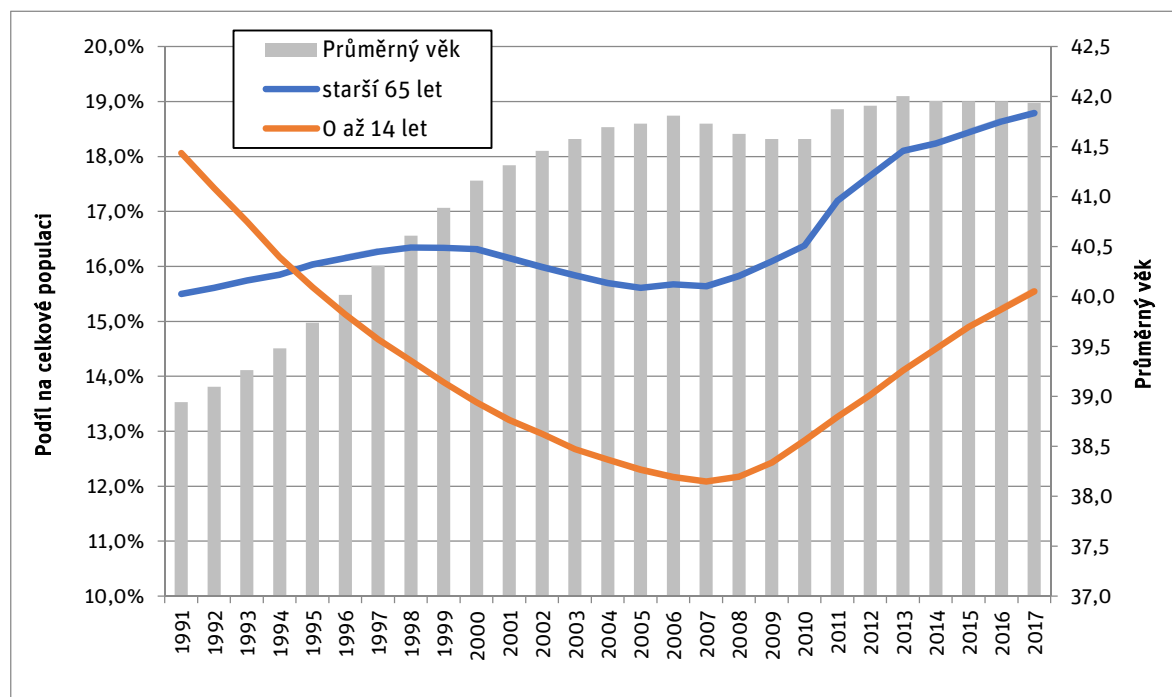
Zlepšená ekonomická situace vede i ke zvyšování úrovně plodnosti a počtu narozených dětí a tedy i ke zvyšování přirozeného přírůstu. Dochází také ke zvyšování počtu dokončených bytů, je ovšem patrné, že nová rezidenční výstavba není dostatečná a poptávka převyšuje nabídku, čímž mimo jiné dochází k velmi dynamickému růstu cen nemovitostí. Panuje proto názor, že kdyby v Praze byly dostupnější nemovitosti, přírůstek obyvatel by mohl být ještě vyšší.

Charakteristickým rysem Prahy je stárnutí populace, které se projevuje zvyšující se hodnotou průměrného věku, zvyšujícím se počtem a podílem osob vyšších věkových kategorií (**Graf 03**) či zvyšováním indexu stáří. Stárnutí populace je způsobené primárně zlepšováním úmrtnostních poměrů, které v Česku nastalo po pádu komunistického režimu. Zatímco země západní Evropy zažívaly po druhé světové válce poměrně konstantní růst naděje dožití, v tehdejší Československu se úmrtnostní poměry zlepšovaly jen velmi málo. Zatímco mezi léty 1955 a 1985 se naděje dožití mužů v Československu zvýšila jen o 0,9 let (z 66,6 na 67,5) a žen o 3,1 let (ze 71,6 a na 74,7), mezi lety 1991 a 2016 byl růst daleko vyšší a naděje dožití mužů zvýšila se o 8,2 let (z 67,6 na 75,8) a žen o 6,3 let (ze 75,4 a na 81,7). Růst naděje dožití byl způsoben především dostupností moderního zdravotnictví (dostupnost vysoce účinných léčiv a moderní zdravotnické techniky), ale také díky zdravějšímu životnímu stylu, který se po roce 1989 začal prosazovat (např. omezování kouření, zdravější jídelníček, větší důraz na prevenci atd.). K růstu naděje dožití došlo především díky poklesu intenzity úmrtnosti ve středním a vyšším věku, věkové kategorie 45-64 a 65-84 let. Snížila se také intenzita úmrtnosti v prvním roce života a to především na počátku 90. let 20. století. V Praze je naděje dožití dlouhodobě nad celorepublikovým průměrem. Je to způsobeno dostupností kvalitní zdravotní péče, rychlé zdravotní pomoci a zdravějším životním stylem jejich obyvatel. K demografickému stárnutí ovšem pochopitelně přispívá také pokles plodnosti a s ním spojený pokles počtu

narozených dětí, který nastal v letech 1993 až 1999. Vyšší počet narozených dětí, který zaznamenáváme od roku 2008, naopak přispívá ke stagnaci hodnoty průměrného věku v posledních letech.

GRAF / 03

VÝVOJ PRŮMĚRNÉHO VĚKU A PODÍLU OSOB VE VĚKU 0 AŽ 14 LET A STARŠÍCH 65 LET NA CELKOVÉ POPULACI V PRAZE V LETECH 1991 AŽ 2017

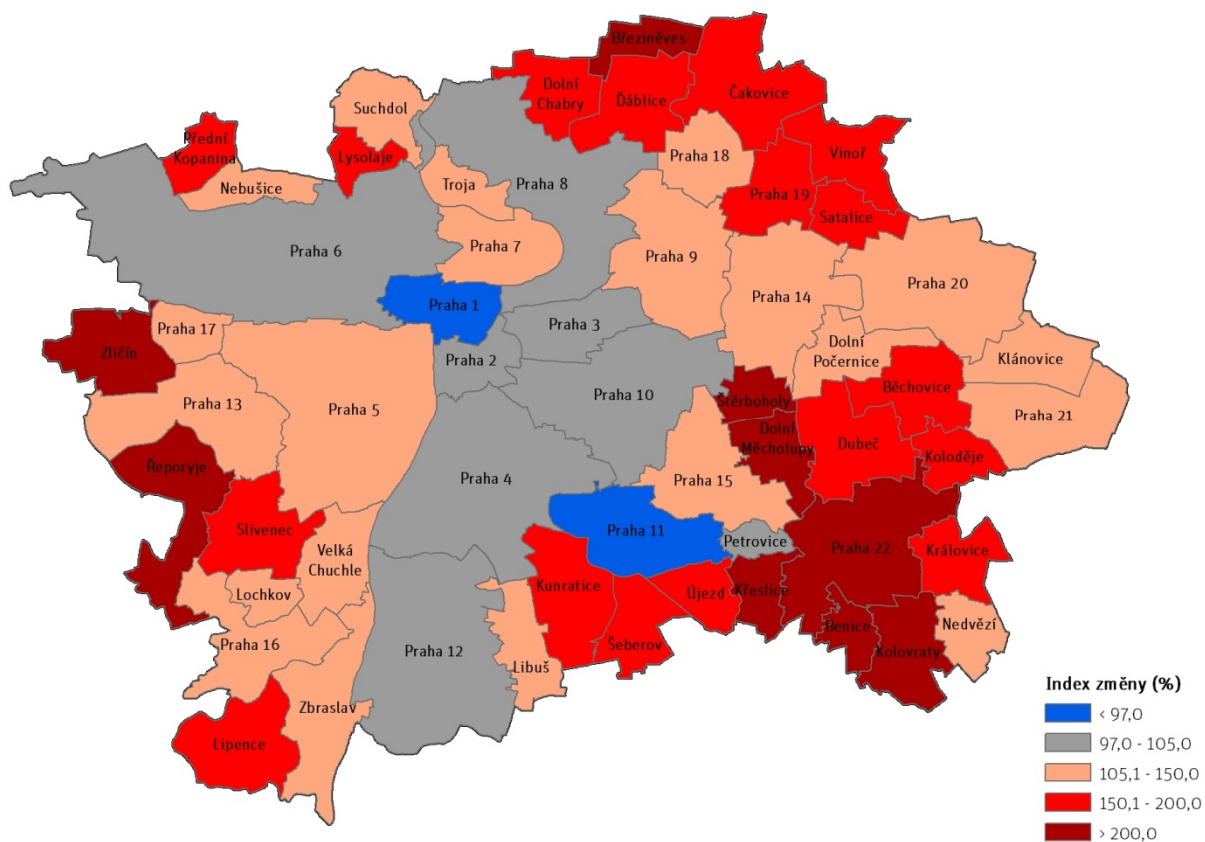

Zdroj: ČSÚ

Rozložení obyvatelstva Prahy proházá od roku 1990 poměrně významnými proměnami (**Mapa 01**). Dochází k poklesu počtu obyvatel především v centru města, vybraných částech vnitřního města (především těch se starší věkovou strukturou) či na některých sídlištích a naopak k nárůstu počtu obyvatel dochází především v lokalitách s novou rezidenční výstavbou. V letech 2001 až 2017 byl nejvíce patrný pokles počtu obyvatel především v městských částech Praha 1 a 11. Menší úbytek byl patrný také v městských částech Prahy 2 a 4. Naopak se zvyšoval počet obyvatel ve vybraných městských částech vnitřního města, kde dochází k bytové výstavbě a revitalizaci domů (MČ Praha 9, 5, 10, 6 a 3). S výstavbou a revitalizací souvisí i nenápadně probíhající proces gentrifikace, tedy příliv bohatších a mladších obyvatel (významný také podíl cizinců z bohatších států západní Evropy či Severní Ameriky) do opravených částí vnitřního města (především části Vinohrad, Vršovic, Karlína či Holešovic), kteří postupně vytlačují ekonomicky slabší obyvatele. Nejvyšších relativních přírůstků dosáhly městské části, kde je patrný rozvoj nové rezidenční výstavby (ať už developerské výstavby bytových domů tak individuální výstavby rodinných domů). Jedná se především o městské části na okraji města, které se vyznačují relativně malým počtem obyvatel, kde je vysoký potenciál k přírůstku. Největší růst byl patrný v MČ Praha-Křeslice, kde se počet obyvatel za posledních 16 let více než ztrojnásobil.

Nejvyšší průměrný věk mají obyvatelé ve vnitřním městě (43 až 45 let v MČ Praha 10, 4, 1), tedy především v oblastech, kde nedochází k výrazné rezidenční výstavbě a imigraci. V těchto částech je patrný vyšší podíl obyvatel v postproduktivním věku. Nejnižší průměrný věk (36 až 37 let) je naopak ve vnějším pásmu města, především v městských částech, kde probíhá rezidenční výstavba (hlavně rodinných domů, které jsou atraktivní pro mladé rodiny s dětmi) - MČ Praha-Dolní Měcholupy, Praha 22, Praha-Kolovraty, Praha-Štěrboholy či Praha-Vinoř. Také v těchto částech je patrný vyšší podíl dětí do 15-ti let na celkové populaci.

VÝVOJ POČTU OBYVATEL V MĚSTSKÝCH ČÁSTECH PRAHY V LETECH 2001 A 2017

Zdroj: ČSÚ

3 Prognóza vývoje počtu obyvatel a věkové struktury Prahy do roku 2030

Z analýzy demografického vývoje je patrné, že počet obyvatel Prahy dlouhodobě roste. K populačnímu poklesu dochází spíše výjimečně a to v období výrazného propadu nové bytové výstavby či nástupem silných ročníků do věku vymírání spojené s relativně nižší hodnotou úhrnné plodnosti. Budoucí populační vývoj opět určován především úrovní migrace, jejíž odhady jsou nejvíce komplikované a jsou ovlivněny především 5 faktory. Tím prvním a klíčovým bude ekonomický vývoj a schopnost generovat pracovní příležitosti. Pokud bude přetrvávat nízká nezaměstnanost a relativně vyšší mzdy, bude Praha stále silným migračním magnetem. Dalším faktorem je kvalita života a atraktivita městského prostředí. Pokud bude Praha stále vnímaná jako atraktivní místo k životu s kvalitními službami, budou zde chtít bydlet a pracovat či studovat čím dál více lidí (také v hojném množství cizinci z bohatých států). Třetím faktorem je schopnost města zabezpečit obyvatelům dostupné bydlení. Pokud nebude dostatečná nabídka nové rezidenční výstavby (ať už veřejné či soukromé výstavby), ceny nemovitostí mohou dále výrazně růst, že lidé budou preferovat či budou nuceni žít v jiném městě nebo v pražském zázemí.

Klíčové také bude nastavení migrační politiky na státní úrovni. Od roku 2002 je populační vývoj v Praze ovlivňován především úrovní mezinárodní migrace a je vysoce pravděpodobné, že i budoucí migranti budou především ze zahraničí. Cizinci v Praze dnes tvoří 15 % a pražská ekonomika je na jejich pracovní aktivitě závislá. I přes velký nárůst cizinců v posledních letech je ovšem hodnota podílu v mezinárodním srovnání stále relativně nízká. V západoevropských metropolích (jako např. Vídeň či Mnichov) se podíl cizinců na celkovém obyvatelstvu běžně pohybuje kolem 25-30 %. Město si ovšem nemůže vytvářet vlastní migrační politiku, tu řídí Ministerstvo vnitra České republiky. Jelikož veřejné mínění není zvyšující se migraci příliš nakloněno, je možné, že v budoucnu bude sílit tlak na snižování počtu migrantů (především těch ze třetích zemí, tedy mimo EU). Pátý faktor zahrnuje vnější neočekávané a neovlivnitelné šoky a dopady jako může např. velká ekonomická krize, válka či přírodní katastrofy a především vlivy globálních environmentálních změn. Tyto faktory pochopitelně mohou počet obyvatel ovlivnit naprosto zásadním způsobem, dopady je ovšem nemožné prognózovat. Výsledky prognózy jsou tedy založeny na expertním posouzení, vycházejícím ze současné znalosti a s vědomím, že budoucí vývoj je vždy nejednoznačný a nepředvídatelný.

Demografická prognóza počítá s mírným nárůstem úhrnné plodnosti, protože i přes růst v posledních letech se její hodnoty stále pohybují pod evropským průměrem a jsou hluboko pod hranicí zachovy populace (2,1 dítěte na ženu). I přesto by mělo v nejbližších letech docházet k poklesu počtu narozených dětí. Je to způsobeno nástupem populačně slabších ročníků z let 1994 až 2004 do fertillního věku. Počet zemřelých by se do roku 2030 neměl, i z důvodu prodlužující se naděje dožití, výrazněji zvyšovat. Ve věku vymírání budou stále populačně relativně slabší ročníky z let 1930 až 1942. Měl by proto přibližně do roku 2025 přetrvávat přirozený přírůstek obyvatel.

Úroveň migračního salda je rozdílné podle 3 variant možného vývoje, přičemž 2 varianty jsou spíše ilustrační a pracovat budeme primárně se střední variantou budoucího vývoje. První variantou je nulová migrace, kdy se do Prahy nikdo nepřistěhuje ani se z města nikdo nevystěhuje. Varianty vyšší migrace počítá s vysokými migračními přírůstky (mírně vyššími než jsou patrné v posledních 4 letech) – kolem 11 tis. obyvatel za rok. Střední varianta prognózy pracuje s kladným migračním saldem pro celé prognózované období. Dlouhodobý průměr (od roku 1950) je každoroční migrační přírůstek Prahy 4,2 tis. obyvatel. Prakticky stejný průměr je také mezi lety 1991 až 2017. V posledních letech je sice každoroční migrační přírůstek vyšší (8,5 tis. obyvatel mezi lety 2011 až 2017), nicméně v prognóze počítáme s nižší hodnotou migračního salda – kolem 5 tis. obyvatel za rok. Pokles migračního salda v blízké budoucnosti můžeme předpokládat z několika důvodů. Zaprvé je nutné říci, že růst počtu obyvatel, který byl patrný v posledních letech, je poměrně výjimečný, je dán primárně vysokým ekonomickým růstem a nízkou nezaměstnaností, tedy poptávkou po pracovních místech, které jsou obsazována velmi často cizinci. Ekonomické ochlazení, které dozajista dříve či později přijde, bude znamenat pokles poptávky po nových pracovních místech, a tudíž by měla poklesnout i hodnota migračního salda.

Dále je patrné, že v příštích letech se do věku, kdy se nejvíce migruje (tedy 25 až 35 let), budou dostávat populačně slabší ročníky z let 1994 až 2004. Zatímco v letech 1980 až 1990 se v Česku narodilo na 1,5 mil. dětí, v letech 1994 až 2004 to byl 1 mil., tedy třetinový

pokles. Nejde jen o české kohorty, výrazný propad porodnosti byl patrný také na Slovensku a Ukrajině a prakticky ve všech státech střední a východní Evropy, tedy ze zemí, ze kterých se do Prahy lidé nejvíce stěhují. Je samozřejmě pravděpodobné, že stále více cizinců bude přicházet ze třetích států (v posledních letech jsou rostoucí v tomto ohledu především státy jako Indie, Turecko či Filipíny). Dá se ovšem předpokládat, že bude také dále přetrvávat jednak odpor většinového obyvatelstva vůči vstřícné migrační politice a zároveň komplikovanost ve vydávání pracovních víz.

Atraktivita městského prostředí bude v blízké budoucnosti s vysokou mírou pravděpodobnosti nadále růst. Zvláště mladým lidem vyhovuje bydlení ve městě, kde je vysoká nabídka služeb a dobře dostupné práce či studium. V blízké budoucnosti můžeme očekávat růst počet přistěhovalých do Prahy ze zázemí města, mělo by jít převážně o děti lidí, kteří se v minulosti přestěhovali z blízkého městského zázemí. Přesto bychom neměli počítat, že v blízké budoucnosti dojde k zásadnímu obratu v procesu suburbanizace. Jednak je stále patrné, že výrazně převažují počty vystěhovalých lidí z Prahy do Středočeského kraje než přistěhovalých, přičemž zvyšování salda není zatím nikterak vysoké. A jednak podle sociologických výzkumů bydlení v rodinném domku na vesnici či okraji města je pro většinu obyvatel ideálním typem bydlení (viz Sociologické šetření 2018)³. Jelikož v Praze jsou ceny rodinných domů velmi vysoké, je pravděpodobné, že lidé budou dále poptávat bydlení ve vlastním domě v pražském zázemí. Vysoké ceny nemovitostí, jejichž dynamický nárůst je v posledních letech patrný, mohou být dalším faktorem, proč hodnota migračního salda může v budoucích letech klesat. Lidé mohou být nuceni hledat bydlení v jiných městech nebo v pražském zázemí. Ceny nemovitostí budou v budoucnu ovlivněny objemem nové rezidenční výstavby (ať už veřejné či soukromé).

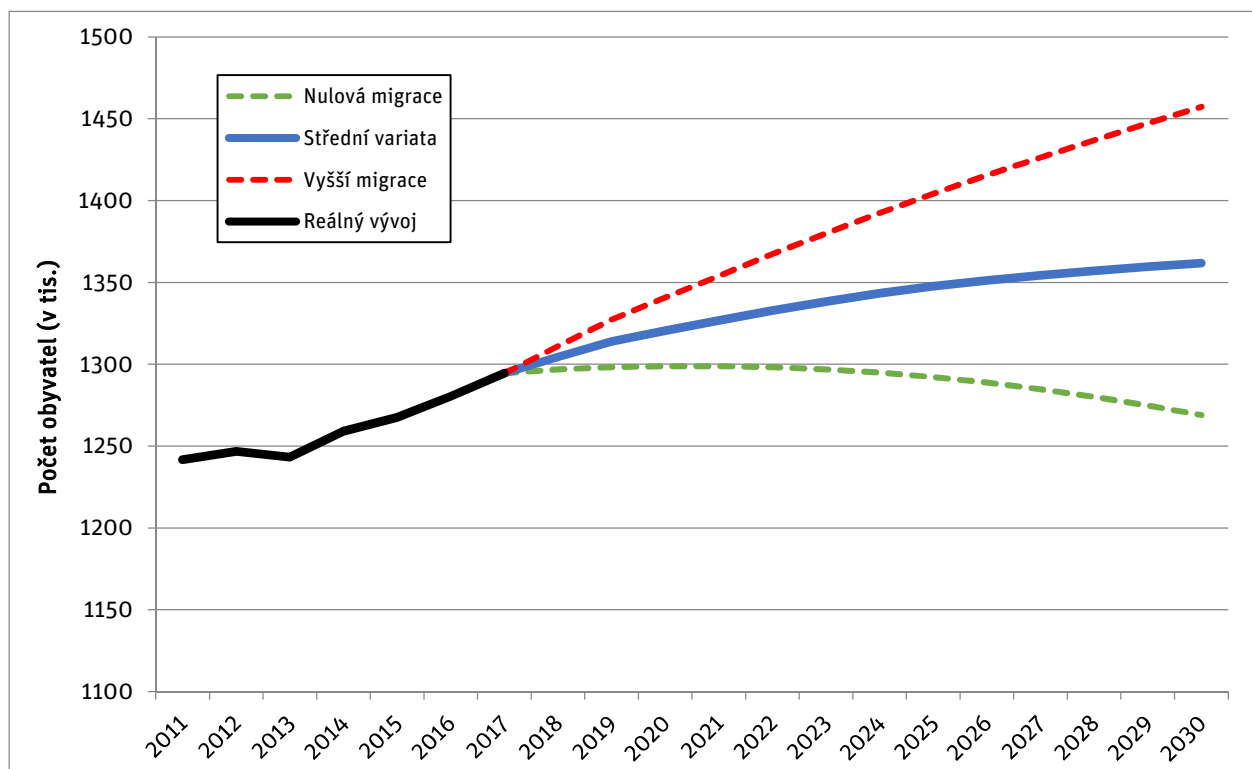
Výsledky demografické prognózy podle různých variant vidíme v **Grafu 04**. Je patrné, že kdyby neexistovaly žádné vnější migrační pohyby (tedy, že budoucí vývoj obyvatel by ovlivňoval pouze přirozený vývoj), došlo by k populačnímu úbytku. Celkově by počet obyvatel Prahy do roku 2030 poklesl o 26 tis. na 1,27 mil., šlo by o 2% úbytek. Přirozený úbytek obyvatel je ovšem patrný až od roku 2024, do té doby můžeme s vysokou mírou pravděpodobnosti počítat s přirozeným přírůstkem, který je způsobený vymíráním relativně populačně slabších kohort z let 1930-1942. Nulová imigrace obyvatel do města by také měla vliv na dynamičtější pokles narozených.

Další varianta pracuje s vyšší hodnotou migračního přírůstu, kolem 11 tis. obyvatel za rok. Jedná se o mírně vyšší hodnoty migračního salda, které jsou patrné v posledních 4 letech (mezi roky 2017-2014 se jedná o 10,1 tis. obyv. za rok). Pokud by v příštích letech došlo k výraznější imigraci, počet obyvatel Prahy by do roku 2030 vzrostl o 162 tis. na 1,57 mil., jde tedy o 13% růst. Počet obyvatel by rostl především migrací, ale také i přirozenou měnou. Jak již bylo řečeno, tyto dvě varianty jsou spíše ilustrační. Ukazují, jakým způsobem by se vyvíjela populace Prahy za určitých podmínek (nulová migrace a vysoké migrační přírůstky). Jelikož budoucnu může nastat jakákoliv nepředvídatelná situace, je možné že přírůstky či úbytky obyvatel budou ještě vyšší, nicméně s jako nejvíce reálným budoucím vývojem počítáme se střední variantou vývoje.

Nejpravděpodobnější střední varianta prognózy počítá s průměrným migračním přírůstkem kolem 5 obyvatel za rok. Podle této prognózy by počet obyvatel Prahy do roku 2030 měl vzrůst o 67 tis. na 1,36 mil., šlo by o 5% růst. Přírůstek počtu obyvatel bude stejně jako v minulosti určován především migrační atraktivitou, i když můžeme očekávat přibližně do roku 2025 i kladné hodnoty přirozeného přírůstu.

³ Podle reprezentativního sociologického šetření je pro 43,1 % obyvatel Prahy ideální typ bydlení jiný, než ve kterém současně bydlí. Z nichž pro přibližně 70% lidí je ideální typ bydlení rodinný dům, jen pro 14 % je ideální typ bydlení v činžovním domě a pro 5 % v domě panelovém. 60 % lidí by nejradši žilo na okraji města či na vesnici a 34 % v úplném nebo širším centru Prahy. Je zde patrný rozdíl podle věku, kdy mladší lidé více preferují bydlení v širším centru města než lidé starší (Sociologické šetření 2018)

DEMOGRAFICKÁ PROGNÓZA POČTU OBYVATEL (K 31. 12.) PRAHY VE 3 VARIANTÁCH BUDOUCÍHO VÝVOJE DO ROKU 2030

Zdroj: IPR Praha

U populačních prognóz je kromě samotného počtu obyvatel zajímavá i věková struktura populace. Je vysoce pravděpodobné, že bude postupně docházet ke stárnutí populace, které se populace se projevuje zvyšující se hodnotou průměrného věku a zvyšujícím se počtem a podílem osob vyšších věkových skupin či zvyšováním indexu stáří. Podle střední varianty prognózy by průměrný věk z hodnoty 41,9 v roce 2017 měl vzrůst na přibližně 43,5 roku v roce 2030, podíl osob starších 80 let na celkovém počtu osob by mohl být v roce 2030 6,8 % oproti 4,3 % v roce 2017 a index stáří vrostle ze 122 % na 139 %. Demografické stárnutí nezastaví ani očekávaný přírůstek zahraničních migrantů. Jejich počet vůči celkovému počtu obyvatel je malý, jejich plodnost je relativně nižší a především i oni jsou vystaveni stárnutí. Také varianta vysoké migrace přepokládá růst průměrného věku, i když méně výrazně na 42,9 let. Varianta nulové migrace pak logicky počítá s vysokou dynamikou stárnutí obyvatel, kdy by měl průměrný věk vzrůst na 45,6 let.

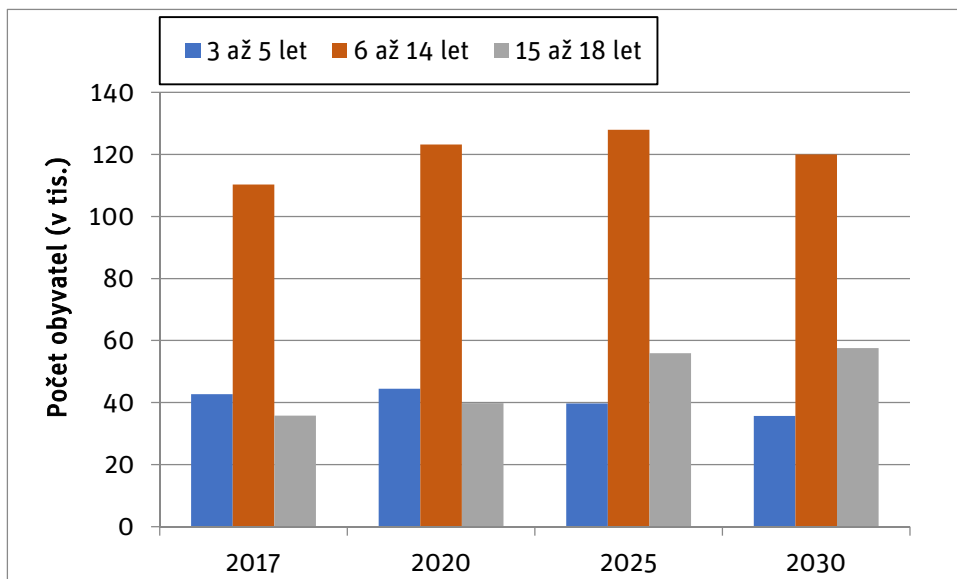
Růstem podílu osob ve vyšším věku se zvýší kapacitní i kvalitativní nároky na sociální a zdravotní služby, zvýší se požadavky na zajištění a vybavení veřejné dopravy a kulturních zařízení, na způsoby bydlení, nakupování, trávení volného času a další zajištění životních potřeb pro osoby důchodového věku a zdravotně handicapované. Na druhé straně je nutno upozornit, že demografické stárnutí v Praze bude probíhat méně dynamicky než ve zbytku Česka. Nejen počet obyvatel, ale i věková struktura města je silně ovlivněna migrací obyvatel. Imigranti, kteří se do Prahy stěhují za prací, jsou nejčastěji zastoupeni ve věkových kategoriích 20-39 let. Naopak se z Prahy vystěhovávají velmi často také lidé ve vyšších věkových kategoriích nad 50 let. Tato selektivní migrace by měla významným způsobem přispívat ke zpomalování demografického stárnutí Prahy.

V příštích letech můžeme očekávat růst počtu dětí a mladistvých navštěvujících školní zařízení (**Graf 05**). Nejvíce patrné to bude u mladistvých ve věku 15 až 18 let a starších, tedy navštěvujících střední a posléze i vysoké školy. Hlavní roli při změnách budoucích školních kapacit v krátkodobém horizontu bude hrát generační posun, tedy výměna relativně populačně silnějších ročníků z let 2004–2010 a 2015–2017 do různých stupňů vzdělávací soustavy a jejich postupná výměna za relativně málo početné ročníky z let 1995–2003 a 2011–2014. V budoucnu můžeme očekávat spíše pokles počtu narozených, protože do fertilního věku budou vstupovat ženy z relativně slabších ročníků. Budoucí vývoj počtu dětí ovšem výrazně ovlivní také imigrace rodin s dětmi či imigrace mladých lidí, kteří budou v Praze realizovat své reprodukční plány, jejichž přesné počty není snadné predikovat.

Z důvodu vysoké porodnosti v posledních 3 letech počet dětí navštěvujících MŠ by měl v příštích 3 letech růst. Do roku 2030 by nicméně jejich celkový počet měl klesat. Podobný vývoj můžeme čekat také u dětí ve věku 6 až 14 let, tedy navštěvujících ZŠ či víceletá gymnázia. V nejbližších letech můžeme očekávat růst počtu dětí, který po roce 2025 postupně vystřídá mírný pokles. Jak již bylo uvedeno, nejdynamičtější nárůst bude patrný u mladistvých navštěvujících SŠ, jejichž počet by se po roku 2030 měl zvýšit o přibližně 60 %. Právě zde se nejvíce projeví generační obměna, populačně slabých kohort z 2. pol. 90. let 20. století.

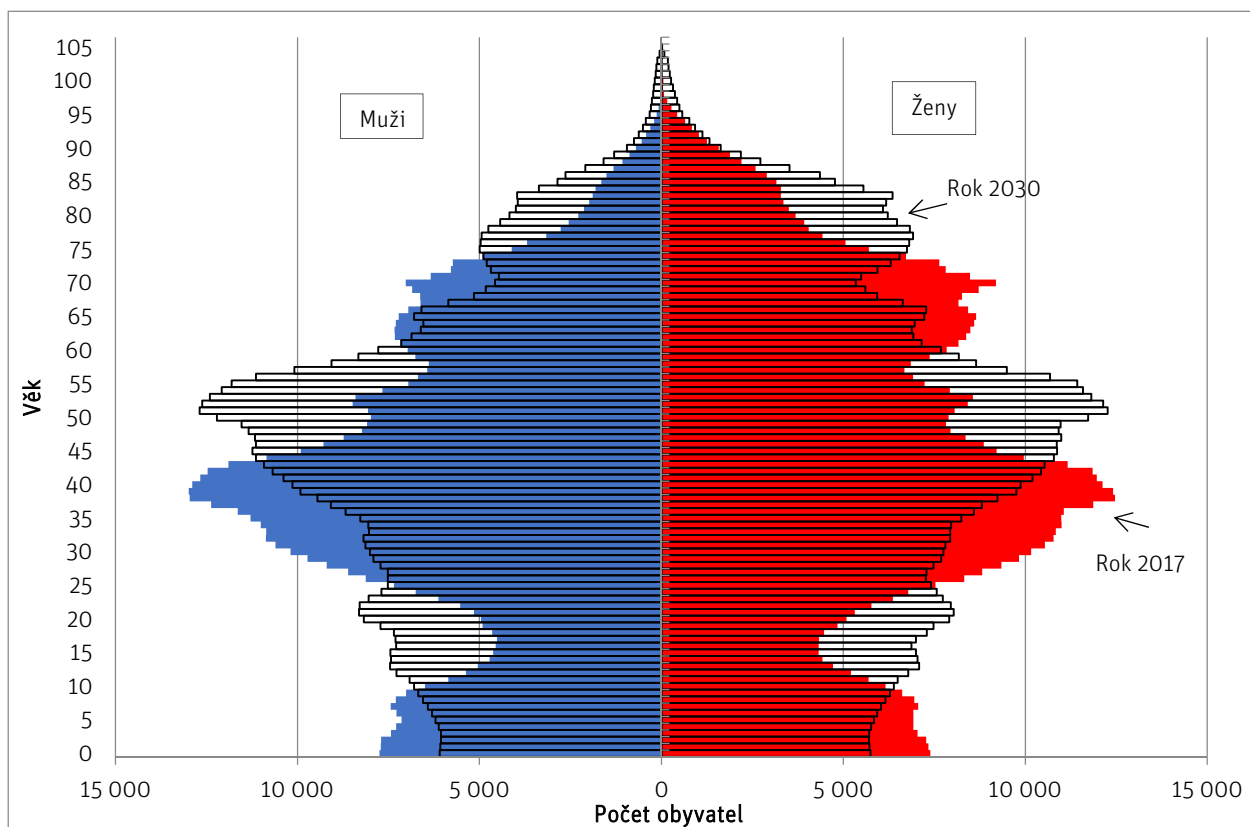
GRAF / 05

PROGNÓZA POČTU DĚTÍ A MLADISTVÝCH NAVŠTĚVUJÍCÍ ŠKOLNÍ ZAŘÍZENÍ V PRAZE DO ROKU 2030

Zdroj: IPR Praha

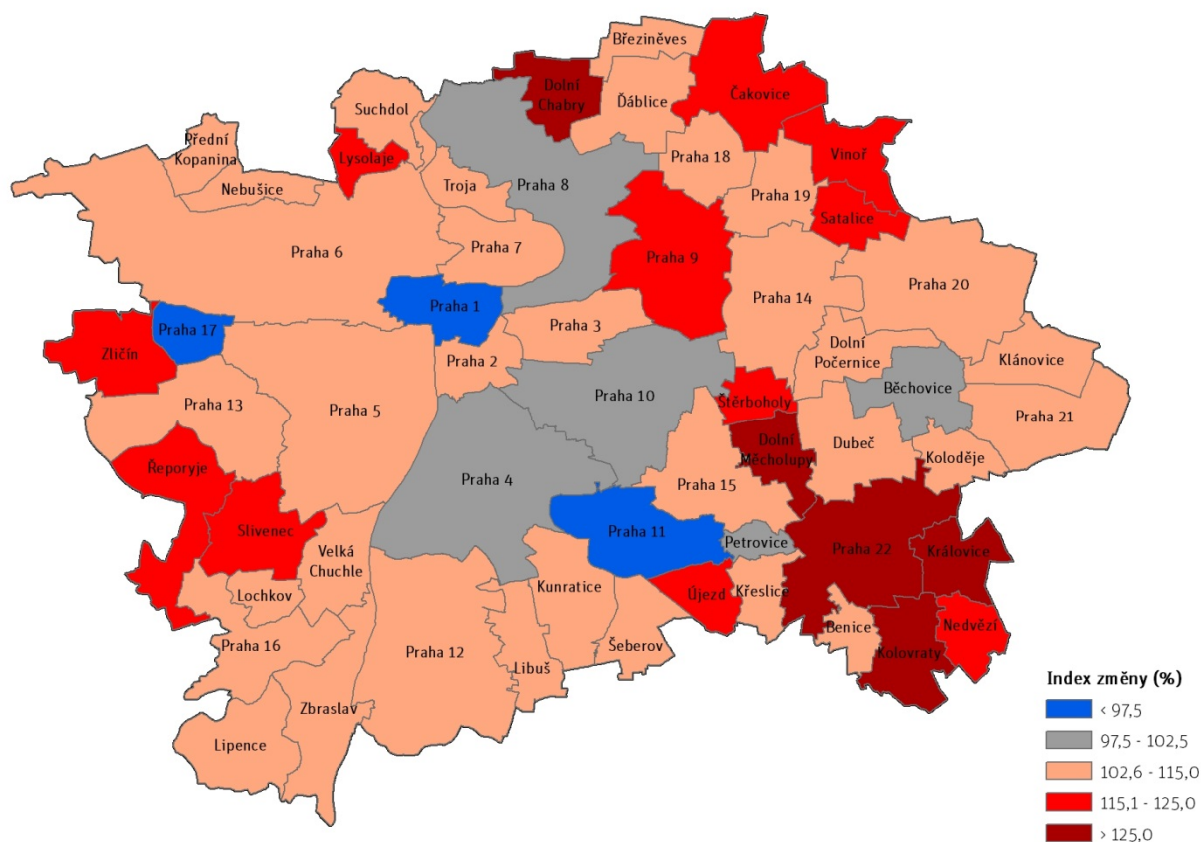
VĚKOVÉ SLOŽENÍ OBYVATEL PRAHY V LETECH 2017 A 2030

Zdroj: ČSÚ a IPR Praha

Podle prognózy by počet obyvatel měl růst prakticky ve všech pražských městských částech a BUC (**Mapy 02 a 03**). Je patrné, že budoucí počet obyvatel bude určován jednak věkovou strukturou lokality a jednak očekávanou novou rezidenční výstavbou a (s ní často spojenou) imigrací cizinců. V následujících letech můžeme očekávat nejvyšší relativní přírůstek obyvatel především v okrajových částech Prahy, které jsou relativně populačně malé a dochází zde k nové rezidenční výstavbě. (např. MČ Praha-Kolovraty, Praha-Královice, Praha-Dolní Chabry a další). Dále jde o lokality s mladší věkovou strukturou, kde v posledních letech docházelo k výstavbě bytových domů s potenciálem dalšího populačního růstu. Jde především o MČ Prahy 22, Praha 9, Praha-Dolní Měcholupy, Praha-Čakovice, Praha-Zličín, Praha-Štěrboholy. K poklesu počtu obyvatel by naopak mohlo dojít především v centru města (MČ Praha 1) a na některých sídlištích (MČ Praha 11, Praha 17, Praha-Petrovice, sídliště v MČ Praha 4). Jedná se především o oblasti se starší věkovou strukturou bez velkého potenciálu nové rezidenční výstavby a dalšího populačního růstu.

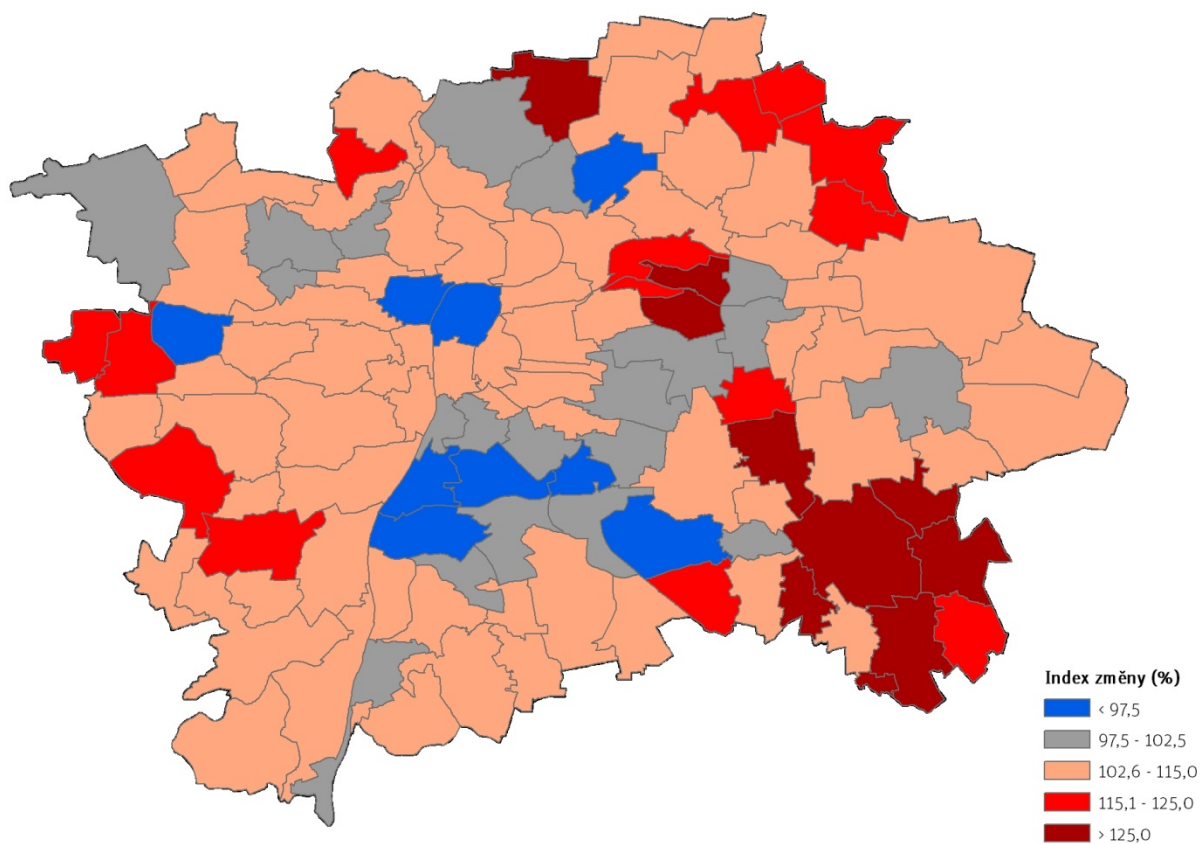
PROGNÓZA ZMĚNY POČTU OBYVATEL MEZI LETY 2017 A 2030 V PRAŽSKÝCH MĚSTECKÝCH ČÁSTECH

Zdroj: IPR Praha

Změny věkové struktury v územním detailu budou silně ovlivněny výchozí situací z roku 2017. Přičemž je patrné, že v některých lokalitách bude docházet ke generační výměně a průměrný věk bude stagnovat či bude klesat hodnota indexu stáří. Jde především o lokality se starší věkovou strukturou, kde se očekává spíše stagnace počtu obyvatel. Jednak ve vnitřním městě, jako jsou vybrané části MČ Praha 6 (Vokovice a Veleslavín), MČ Praha 2, 3, 7 a jednak vybraná sídliště (Petržiny, Pankrác, Prosek, Malešice). Stárnout budou především ty lokality, které se vyznačují mladší věkovou strukturou a kde se očekává středně velký přírůstek počtu obyvatel. Jde především o oblasti lokalizované na okraji města (např. MČ Praha-Křeslice, Praha-Benice, Praha-Březiněves, Praha-Satalice) či některá sídliště, kde je předpoklad nižšího populačního růstu (MČ Praha 17, Praha-Petrovice).

PROGNÓZA ZMĚNY POČTU OBYVATEL MEZI LETY 2017 A 2030 V PRAŽSKÝCH BILANČNÍCH ÚZEMNÍCH CELCÍCH (BUC)

Zdroj: IPR Praha

4 Závěry a doporučení

Současná Praha čelí mnoha výzvám, na které město musí reagovat a být připraveno. Na tyto výzvy Praha reaguje mimo jiné také vypracováním a schválením strategických dokumentů. V listopadu 2016 byl Zastupitelstvem hl. m. Prahy schválen Strategický plán hl. m. Prahy, Aktualizace 2016. V prosinci 2017 pak byl Radou hl. m. Prahy schválen Realizační plán 1, přičemž další Realizační plány a jiné koncepční dokumenty a strategie se budou zpracovávat v dalších letech. Úspěšné naplňování strategií a koncepcí nicméně vyžaduje širší politickou a společenskou podporu. Pro potřeby a naplňování strategického plánování je nutné disponovat kvalitními analýzami a podklady. Z analýzy a prognózy populačního vývoje Prahy vyplývá 5 hlavních sociodemografických výzev:

1) Dlouhodobý růst počtu obyvatel a předpoklad dalšího zvyšování i v budoucnu

Počet obyvatel Prahy dlouhodobě roste. Nejvyšší dynamika přírůstku byla patrná v 19. a v první pol. 20. století. Poměrně významný přírůstek obyvatel můžeme pozorovat i v posledních letech, kdy se počet obyvatel mezi lety 2005 až 2017 zvýšil o necelých 113 tis. (10 % přírůstek). Od roku 2006 je patrný přírůstek přirozenou měnou, počet obyvatel je nicméně dlouhodobě určován primárně úrovní migračního salda. Úroveň migrace je ovlivněna především ekonomickou situací, kdy růst mezd a nízká nezaměstnanost do města přitahuje velké množství lidí. Také v budoucnu můžeme v Praze počítat se zvyšováním počtu obyvatel, i když s trochu menší dynamikou. Podle předkládané prognózy by se do roku 2030 měl počet obyvatel zvýšit o přibližně 70 tis. (5% přírůstek). Budoucí vývoj je nicméně vždy nejasný a ovlivněn mnoha různorodými faktory jako je ekonomický rozvoj či ochota státu vydávat pracovní víza pro občany ze států mimo EU.

Na přírůstek obyvatel musí město reagovat především adekvátní bytovou výstavbou, ať už veřejným sektorem či podporou soukromé developerské výstavby. Zvyšující se počet obyvatel také pochopitelně bude zvyšovat nároky na občanskou, technickou a dopravní infrastrukturu.

2) Zvyšování počtu cizinců

Růst počtu obyvatel je v posledních letech způsoben především zahraniční migrací. Počet cizinců se v Praze se o roku 2001 více než ztrojnásobil a podíl osob s jiným než českým státním občanstvím na celkovou populaci je koncem roku 2017 v Praze již 15 % (necelých 200 tis.). Zvyšování počtu cizinců můžeme očekávat i v budoucnu, přičemž můžeme očekávat i drobné změny ve struktuře cizinců podle občanství. V posledních letech je např. patrný významný růst počtu cizinců z relativně chudších států EU s vyšší mírou nezaměstnanosti (Rumunsko, Bulharsko, Maďarsko ale i Řecko a Itálie), dále pak z bohatších států EU a severní Ameriky (Velká Británie, USA, Francie) a se státy s vysokým populačním přírůstkem (Indie, Turecko, Filipíny).

Na příliv cizinců bychom měli pohlížet spíše jako na příležitost než jako na hrozbu. Bez přílivu cizinců by v posledních letech populace Prahy klesala. Zahraniční migrace přispívá ke zpomalování demografického stárnutí a ke zvyšování kulturní rozmanitosti. Příliv cizinců výrazně přispívá k ekonomické výkonnosti města a mnoho ekonomických odvětví jsou na pracovní síle cizinců naprosto závislé. Pozitivní dopady imigrace jsou ovšem podmíněné úspěšnou integrací cizinců do sociálního, občanského a ekonomického systému. Přes vzrůstající počet cizinců v Praze zatím nedochází ke vzniku sociálně a kulturně segregovaných lokalit. Je nutné zachovat otevřenost města a posílit integrační programy, aby ke vzniku takových lokalit nedocházelo ani v budoucnosti. Jelikož počet cizinců bude v Praze přibývat, je proto žádoucí dále posilovat služby zacílené na integraci. Jedná se jednak o vytvoření vhodných podmínek ve školních a předškolních zařízeních pro děti cizinců, dále zajištění srozumitelnosti a orientace ve fungování města umožňující porozumění života ve městě a přístup ke vzdělávacím, zdravotním, sociálním a dalším službám. Součástí strategie integrace cizinců však musí být i posilování institucionální a společenské otevřenosti vůči imigrantům, kteří se snaží být přínosem pro českou společnost.

3) Demografické stárnutí

V Praze dochází ke stárnutí obyvatel, které se projevuje nárůstem počtu a podílu seniorů na celkové populaci a zvyšováním průměrného věku. Podle demografické prognózy by průměrný věk z hodnoty 41,9 v roce 2017 měl vzrůst na přibližně 43,5 roku v roce 2030, podíl osob starších 80 let na celkovém počtu osob by mohl být v roce 2030 6,8 % oproti 4,3 % v roce 2017 a index stáří vrostle ze 122 % na 139 %.

S prodlužující se střední délkou života je potřeba udržet starší osoby co nejdéle aktivně zapojené na pracovním trhu a integrované v sociálním prostředí. Pražský trh práce se musí připravit na růst počtu zaměstnaných starších 50 nebo 60 let. Je proto nutné zvýšení flexibility pracovních podmínek (částečné úvazky, vhodná pracovní doba, práce z domova, atd.) a podpora celoživotního vzdělávání. Čím déle se podaří udržet starší osoby aktivní v pracovním životě i ve volném čase, tím později u nich bude vznikat poptávka po sociálních službách, jako je podpora a asistence ve vlastním domácím prostředí nebo péče v pobytových zařízeních. Praha přesto musí být připravena na zvyšující se poptávku po těchto službách. Je nezbytná komplexní podpora života v běžném bydlení prostřednictvím podpůrných sociálních a zdravotních služeb a integrované dlouhodobé péče. Je nutné podporovat (veřejnou) výstavbu bezbariérových malometrážních bytů, které budou pro seniory cenově dostupné.

4) Bariéry porodnosti – stále relativně nízké hodnoty úhrnné plodnosti

Po značném propadu plodnosti v 90. letech 20. století, se mezi lety 2000 až 2008 hodnota úhrnné plodnosti vzrostla, mezi lety 2009 až 2013 docházelo k její stagnaci a od roku 2014, v době ekonomického růstu, jsme svědky jejího podstatného zvýšení až na úroveň 1,6 dítě na ženu ve fertilním věku. I přes tento růst je hodnota úhrnné plodnosti v Praze nižší, než je celorepublikový průměr a je stále výrazně pod hranicí zachovy populace (2,1 dítě na ženu).

Praha musí reagovat na bariéry přirozené reprodukce především zlepšením prostředí a služeb pro děti, rodiče a matky s dětmi. Jedná se především o vyřešení dostupnosti předškolních zařízení, když zejména v okrajových částech města s vyšším podílem mladých rodin je jejich nedostatek. Cílená a aktivní bytová politika města rovněž přispívá k vytváření vhodných podmínek pro rodičovství, dále je potřeba zachovávat kvalitní veřejnou dopravu, zdravotnictví a další parametry na úrovni města. Je nutné aktivně vytvářet prostředí pro děti a soulad rodičovství s profesní kariérou, zejména větší flexibilitou zaměstnanců a dostupností částečných úvazků, a vytvářet tak ženám možnosti mít nejen první ale i druhé dítě.

5) Suburbanizace a nerovnováha mezi rozvojem města a občanskou vybaveností

Dochází a podle prognózy, založené na současných trendech bude docházet k mírnému poklesu počtu obyvatel především v centru města, na vybraných sídlištích a ve vybraných částech vnitřního města. Růst počtu obyvatel je naopak možné sledovat především v oblastech, kde probíhá nová výstavba bytových či rodinných domů a zvýšená imigrace cizinců. Jedná se primárně o oblasti lokalizované na okraji a zázemí města. Dochází proto k nerovnováze mezi rozvojem města a občanskou vybaveností, kdy okrajové městské části se potýkají s nedostatečnou infrastrukturou. Příkladem je především nedostupnost mateřských i základních škol v oblastech, kde docházelo v poslední době k nové výstavbě, do které směřovaly především mladé rodiny. Naopak dostatek kapacit je patrný hlavně na větších sídlištích či v centrální části města.

Především prostřednictvím aktivní bytové politiky by se město mělo snažit, aby širší centrum města bylo více využíváno pro bydlení. Je zde koncentrováno nevíce pracovních příležitostí a zkrácením dojezdové doby by se snížily nároky na dopravní infrastrukturu. Zároveň je důležité vytvářet a zkvalitňovat nabídku služeb, volnočasové infrastruktury a ekonomických příležitostí v okrajových městských částech a zároveň rovnoměrněji v rámci města distribuovat některé služby (funkce) a aktivity pro turisty, jež jsou dominantním způsobem zastoupeny v městském centru. V důsledku pokračující suburbanizace a rostoucí mobility obyvatel je současně potřeba posílit kooperaci a koordinaci všech relevantních aktivit mezi Prahou a Středočeským krajem, zejména v oblasti dopravy, školství, zdravotnictví, bydlení, sociálních a dalších veřejných služeb.

Seznam použitých zdrojů a literatury

BRABEC, T., *Demografie, bydlení a veřejná vybavenost: Demografie*. IPR Praha, Praha, 2015. Dostupné online - <http://www.iprpraha.cz/clanek/1428/demografie-bydleni-a-verejna-vybavenost-v-praze> (18. 12. 2018).

BURCIN, B., ČERMÁK, Z., KUČERA, T., ŠÍDLO, L., *Prognóza vývoje obyvatelstva území hl. m. Prahy a odhadů náhradové migrace na období do roku 2050*. Praha, 2014.

Plán udržitelné mobility Prahy a okolí. Analýza. Praha, 2017. Dostupné online - http://www.poladprahu.cz/uploads/assets/P+Analyza_2017-08-10.pdf (11. 12. 2018).

Sociologické šetření pro účely IPR Praha. MEDIAN s.r.o., Praha, 2018. (nepublikováno)

Přílohy

PŘÍLOHA Č. 1: BILANČNÍ ÚZEMNÍ CELKY (BUC)

Kód BUC	Název BUC	Kód BUC	Název BUC
01_1	Praha 1 - levý břeh	21_1	Praha 11 - západ
01_2	Praha 1 - pravý břeh	21_2	Praha 11 - východ
02_1	Praha 2 - západ	22	Křeslice
02_2	Praha 2 - východ	23	Šeberov
03_1	Praha 3 - západ	24	Újezd
03_2	Praha 3 - východ	25_1	Praha 12 - Modřany_západ
04_1	Praha 4 - Pankrác	25_2	Praha 12 - Modřany_východ
04_2	Praha 4 - Nusle	25_3	Praha 12 - Kamýk
04_3	Praha 4 - Michle	25_4	Praha 12 - Komořany
04_4	Praha 4 - Podolí	25_5	Praha 12 - Cholupice
04_5	Praha 4 - Krč-Pankrác	25_6	Praha 12 - Točná
04_6	Praha 4 - Braník_Dvorce	26_1	Libuš
04_7	Praha 4 - Novodvorská_Hodkovičky	26_2	Libuš - Písnice
04_8	Praha 4 - Lhotka_Krč	27_1	Praha 13 - Jihozápadní Město
04_9	Praha 4 - Spořilov	27_2	Praha 13 - severně od Rozvadovské spojky
05	Kunratice	27_3	Praha 13 - Třebonice
06_1	Praha 5 - Smíchov_sever	28_1	Řeporyje
06_2	Praha 5 - Smíchov_jih	28_2	Řeporyje - Zadní Kopanina
06_3	Praha 5 - Košíře	29_1	Praha 14 - Hloubětín
06_4	Praha 5 - Motol	29_2	Praha 14 - Černý Most
06_5	Praha 5 - Jinonice_Radlice	29_3	Praha 14 - Hutě
06_6	Praha 5 - Hlubočepy_Barrandov	29_4	Praha 14 - Kyje
07_1	Slivenec	29_5	Praha 14 - Hostavice
07_2	Slivenec - Holyně	30	Dolní Počernice
08_1	Praha 6 - Dejvice	31_1	Praha 15 - Hostivař
08_2	Praha 6 - Střešovice	31_2	Praha 15 - Horní Měcholupy
08_3	Praha 6 - Petřiny	32	Dolní Měcholupy
08_4	Praha 6 - Vokovice_Veleslavín	33	Dubeč
08_5	Praha 6 - Břevnov	34	Petrovice
08_6	Praha 6 - Liboc_Ruzyně	35	Štěrboholy
08_7	Praha 6 - Ruzyně_letiště	36	Praha 16
08_8	Praha 6 - Hanspaulka	37	Lipence
08_9	Praha 6 - Šárecké údolí	38	Lochkov
08_10	Praha 6 - Sedlec	39	Velká Chuchle
09	Lysolaje	40_1	Zbraslav
10	Nebušice	40_2	Zbraslav - Strnady
11	Přední Kopanina	41	Praha 17
12	Suchdol	42_1	Zličín
13_1	Praha 7 - Letná	42_2	Zličín - Sobín
13_2	Praha 7 - Holešovice_Bubny	43_1	Praha 18 - Letňany
14	Troja	43_2	Praha 18 - sídliště Prosek
15_1	Praha 8 - Bohnice_Čimice	44_1	Čakovice
15_2	Praha 8 - Kobylisy	44_2	Čakovice - Třeboradice
15_3	Praha 8 - sídliště Ďáblice	44_3	Čakovice - Miškovice
15_4	Praha 8 - Libeň	45	Praha 19
15_5	Praha 8 - Karlín	46	Satalice
16	Březiněves	47	Vinoř
17	Ďáblice	48	Praha 20
18	Dolní Chabry	49	Praha 21
19_1	Praha 9 - sídliště Prosek	50	Běchovice
19_2	Praha 9 - Vysočany_Libeň	51	Klánovice
19_3	Praha 9 - Harfa_Hloubětín	52	Koloděje
19_4	Praha 9 - Nové Vysočany	53_1	Praha 22 - Uhřetěves
19_5	Praha 9 - Hrdlořezy	53_2	Praha 22 - Pitkovice
20_1	Praha 10 - Vršovice	53_3	Praha 22 - Hájek
20_2	Praha 10 - Vinohrady	54	Benice
20_3	Praha 10 - Bohdalec_Slatiny	55_1	Kolovraty
20_4	Praha 10 - Strašnice	55_2	Kolovraty - Lipany
20_5	Praha 10 - Malešice	56	Královice
20_6	Praha 10 - Záběhlice_Zahradní Město	57	Nedvězí

Analýza infrastrukturních potřeb hl. m. Prahy
(zaměřená na infrastrukturu vybrané občanské vybavenosti)

O Demografie

01/2019

Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy
Sekce strategií a politik
Vyšehradská 57, 128 00, Praha 2

AUTOR

RNDr. Tomáš Brabec, Ph.D. / brabec@ipr.praha.eu, t: 236 004 746

VEDOUČÍ ZPRACOVATELSKÉHO TÝMU

ANALÝZY INFRASTRUKTURNÍCH POTŘEB HL. M. PRAHY

Ing. Jiří Jaroš

první vydání / 25 stran

© Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy, 2019

Všechna práva vyhrazena

Elektronická verze dokumentu je dostupná na

<http://www.iprpraha.cz/obyvatelstvo>